

Wayetsee | Welke kant kijk jij op?



Yakovs droom over engelen die een ladder op en neer klimmen heeft een diepere betekenis. Ieder mens heeft namelijk een aards gezicht, onderaan de ladder en een hemels gezicht, bovenaan de ladder. Weet jezelf op te trekken om een machtig en subliem leven te leiden. Richt je blik naar de bovenkant van de ladder en ontdek hoe jij zelf een stralend en krachtig mens kunt zijn.

Yakov was op de vlucht. Hij rende voor z'n leven omdat zijn broer Esav hem wilde vermoorden. Onderweg werd het ineens donker en Yakov ging slapen.

וַיַּחְלֵם וְהִנֵּה סֹלֶם מַצָּב אֶרֶץ וְרֵאשׁוֹ מִגִּיעַ הַשָּׁמַיִם וְהִנֵּה מַלְאָכֵי אֱלֹהִים עֹלִים וְיֹרְדִים בּוֹ:

En hij (Yakov) droomde en er was een ladder op de aarde geplaatst en de bovenkant reikte naar de hemel en er waren G-ddelijke engelen die er opstegen en er van afdaalden. Bereeshiet 28-12

Waren de engelen aan het sporten dat ze de ladder op en neer klommen? En waar kwamen deze engelen vandaan en waar gingen ze heen?

Yisroel

Er was eens in de 18^{de} eeuw een klein jongetje, Yisrael genaamd. Hij was superslim en zou later een grote rabbijn worden die de heilige Ruzhiner zou heten. Kleine Yisrael wist altijd waarom Rashi (een geleerde uit de 11de eeuw) iets uitlegde over een vers. Wat de onduidelijkheid, de vraag of het probleem was dat Rashi met zijn commentaar probeerde op te lossen.

Maar bij het leren van dit vers was Yisrael stil. Zijn meester vroeg hem of hij geen vraag over de droom van Yakov had en over de bewegingen van de engelen. Maar Yisrael zei: 'Het was toch maar een droom. Hoe kun je vragen over een droom stellen? Zou een droom helemaal geanalyseerd moeten worden?'

Maar dromen hebben soms wél een bepaalde betekenis of boodschap. Zelfs onze dromen en zeker dromen die in de Torah beschreven worden. Daarom is het zeker de moeite waard om de droom van een rechtschapen man als Yakov onder de loep te nemen. Hij had deze droom onderweg naar Aram Naharayim, waar hij een gezin zou stichten, waar later de 12 stammen uit zouden voortkomen.

Deze droom is dan ook bestudeerd, geanalyseerd en geïnterpreteerd door vele Joodse geleerden door de eeuwen heen.

Yosef laat zich niet lokken

Eén van de vele interpretaties vinden wij in de Talmoed (Choelien 91b):

‘De engelen stegen en keken naar zijn aangezicht van boven en ze daalden en keken naar zijn aangezicht van beneden. Zij probeerden (uit jaloezie, Rashi) om hem in gevaar te brengen en meteen stond G-d boven hem. Rabbi Shimon ben Lakish zei... 'als een mens die zijn zoon waaiert om hem tegen de warmte te beschermen'.

Wat heeft dit te betekenen? Wat zijn de twee aangezichten, eentje boven en eentje beneden en van wie zijn ze? Waar waren de engelen jaloers op? En waarom wordt G-d vergeleken met een vader die zijn zoon koelte toewuift?

Om antwoord te geven op al deze vragen moeten wij zoeken naar waar in de Torah nog meer het ‘aangezicht’ genoemd wordt. De Talmoed (Sota 35b & Sota 36b) helpt ons verder. We belanden daarvoor twee parshiot verder in Wajeshew wanneer Yosef, de zoon van Yakov, als een slaaf in Egypte bij Potifar werkt.

Yosef was slim en handig en zijn baas benoemde hem als hoofdbutler, verantwoordelijk voor alles wat zich in zijn huis afspeelde. Alles goed en wel, ware het niet dat mevrouw Potifar helemaal verliefd op Yosef werd en hem probeerde te lokken om een relatie met haar aan te gaan. Yosef weigerde keer op keer, maar madame Potifar liet zich niet ontmoedigen. Elke dag probeerde ze hem met mooie woorden te verleiden. De kleren die zij in de ochtend droef verwisselde ze in de avond. Tegelijkertijd dreigde ze hem te martelen, zijn ogen uit te trekken en hem in de gevangenis te stoppen. Dat laatste heeft ze uiteindelijk ook gedaan en als je in Egypte in de gevangenis belandde, dan was dat voor levenslang! Maar Yosef liet zich niet lokken. Ze bood hem zelfs 1000 zilverstukken aan. Hij hield vol!

Tot op de dag dat er een nationale feestdag was en iedereen de deur uit was. Iedereen, behalve Yosef en mevr. Potifar, die als enigen thuis bleven. En nu zag mevr. Potifar haar kans en Yosef gaf bijna toe... bijna...

Twee gezichten

Laten we proberen om ons te verplaatsen in de situatie waarin Yosef toen verkeerde. Yosef was 17 jaar oud en alleen op de wereld. Geen familie of vriend die zich om hem bekommerde. Zijn eigen broers hadden hem verkocht. Zijn vader dacht dat hij niet meer leefde en met hem had hij ook geen enkel contact meer. Hij woonde in Egypte, een land waar immorele praktijken de norm waren. Niemand zou zich zorgen maken of het zelfs te weten komen als hij een relatie met een getrouwde vrouw zou hebben gehad. Bedreigd en alleen op de wereld liet Yosef zich op die bewuste dag bijna verleiden, totdat hij ineens het *aangezicht* van zijn vader zag en dat is, beste lezer, hetgeen hem ervan weerhield om te bezwijken voor de avances van zijn bazin. Wat was het toch met het gelaat van Yakov, dat deze de kracht aan een tiener gaf om zich te bevrijden van de aantrekkingskracht van onzedelijk gedrag?

Niet alleen Yakov heeft twee aangezichten, ieder mens ervaart dit fenomeen. Twee gezichten, twee persoonlijkheden, twee identiteiten. Eentje boven en eentje beneden. Een hemels gezicht en een aardse versie. Je gezicht beneden is wie je bent en je gezicht boven is wie je zou kunnen zijn, wie je kan zijn wanneer je je potentieel zou gebruiken. Hier beneden is hoe het er in de werkelijkheid aan toegaat. Daarboven is wat G-d voor jou heeft bedacht. Toen G-d je gemaakt heeft, had Hij er een bepaald beeld bij van wie je zou kunnen zijn met de hulpmiddelen en de gaven die Hij jou meegegeven heeft.

Enerzijds is er de persoon zoals jij het ervaart en anderzijds de persoon die G-d voor ogen heeft gehad toen Hij een ziel in jouw lichaam blies. Ieder mens heeft deze twee gezichten: jouw volledige potentieel, grootsheid en volle glorie indien je al jouw mogelijkheden zou optimaliseren en anderzijds wat je er tot nu toe dagelijks van hebt gebrouwen. Het verschil tussen wat je zou willen zijn, waar je voor geschapen bent en wat je werkelijk bent.

Identiek

Je zou je kunnen afvragen welk beeld G-d van je heeft; het is hetzelfde beeld dat je van jezelf hebt op je beste, meest verheven en inspirerende momenten. Maar wat heb je er tot nu toe van gemaakt? Vaak lijken de twee beelden niet op elkaar. Het aardse beeld is maar een vage kopie, een armoedige versie van het hemelse beeld, van de gigantische mogelijkheden die diep binnenin jou verstopt liggen.

De eerste Lubavitcher Rebbe vertelt ons dat als je naar jezelf en naar je medemens kijkt, je moet proberen de hemelse versie te beschouwen. Kijk naar zijn en jouw

mogelijkheden en potentieel, naar het oorspronkelijke hemelse exemplaar dat G-d voor hem of voor jou heeft bedacht.

Dit is de reden dat de engelen op en neer gingen. Ze waren bezig om beide aangezichten van Yakov te vergelijken. Ze kwamen tot ontdekking dat beide identiek waren. Zoiets hadden zij nog nooit meegemaakt. Yakov gebruikte namelijk in zijn leven al het potentieel dat hij tot zijn beschikking had. Hij liet zich niet tegenhouden door angst om te falen of angst om niet 100% te slagen. Hij liet zich niet tegenhouden door schuldgevoelens, schaamte of één of ander minderwaardigheidscomplex. Zijn doel in het leven was om het beeld dat G-d van hem had te realiseren in zijn dagelijks leven.

En het is dat beeld, dat *aangezicht*, deze manier van in het leven staan, die Yosef ineens voor ogen kreeg op het moment dat hij zich bijna liet gaan, op een moment van enorme krachtige verleiding. Toen Yosef ineens bedacht wie hij kon zijn en dat ook wilde aanhouden, toen kreeg hij ineens de kracht om de verleiding te weerstaan. Het gaf hem het zelfvertrouwen dat hij nodig had om abrupt weg te rennen en naar buiten te gaan, waardoor zijn kleed in de handen van Potifar bleef.

Zij gebruikte het gescheurde kleed als bewijs dat Yosef haar had willen verkrachten. Het aangezicht van Yakov had ervoor gezorgd dat onze grootse, nobele en machtige Yosef in staat werd gesteld om de destructieve verleiding van zijn bazin recht in haar gezicht af te wijzen. Yosef werd zich bewust van het feit dat hij zo veel meer waard was en aankon dan de lusten van een tiener en een vrouw die zich niets van ethische waarden aantrok. Het *aangezicht* van zijn vader had Yosef uit zijn slaap gehaald. De slaap van de valsheid en de leugens; het stemmetje dat jou vertelt dat het allemaal niet zoveel uitmaakt.

Van de apen

Ik ben geen dier dat terstond zijn behoeftes moet vervullen'. 'Nee', zei Yosef, 'ik ben een mens, die een subliem niveau kan aanhouden wanneer hij beseft wat zijn mogelijkheden en verwachtingen zijn. Ik vertegenwoordig morele waarden, reinheid en grootsheid hier op aarde. Ik houd mij op dat niveau zodat ik mij goed voel omdat ik niets kapot maak, noch bij mijzelf noch bij een ander. Ik heb rust in mijzelf en hoef geen spijt van mijn gedrag te hebben of mij te schamen'. Toen Yosef dit allemaal besepte zag hij zichzelf op een ander niveau; niet ín de wereld maar er bovenop. Hij leefde niet als een dier dat alleen bezig is om zijn behoeftes te bevredigen. Hij zag zijn diepere kant, zijn hemelse *aangezicht*. Hij begreep wie hij kón zijn en wie hij hoorde te zijn.

Hierin ligt het verschil tussen iemand die in G-d gelooft en een aanhanger van het Darwinisme en de evolutietheorie.

Als je in G-d gelooft en in het feit dat G-d met een bepaald doel de wereld geschapen heeft, dan is elke daad, elk woord en elke gedachte van belang en dan is ieder scheepsel cruciaal. Wat je doet, ook al zit je alleen in je huis, heeft een effect in alle werelden.

Daarentegen suggereert de evolutietheorie dat alles willekeurig is en dat niets uitmaakt. De wereld is ontstaan door een of andere ontploffing en sindsdien sudderen we maar voort. Wat er is ontploft en waar dat dan weer vandaan kwam weet niemand.

Deze theorie wordt op school onderwezen alsof het wetenschap is waardoor iedereen denkt dat hij van een aap afstamt. Handige theorie waarbij je je aan geen enkele regel hoeft te houden. Immers, dieren zijn niet verantwoordelijk.

Dit is de beste manier om ervoor te zorgen dat niemand verantwoordelijkheidsgevoel heeft. We worden met bepaalde lusten geboren en we leven er maar op los. Alles kan: stelen, verboden huwelijken enz..

Met de evolutietheorie ontnemt men van ieder mens zijn G-ddelijk *aangezicht*, zijn diepe wens en kracht om zich op te trekken naar zijn mogelijkheden, potentieel en verantwoordelijkheid. Hoe ziet hij eruit in de ogen van G-d? Waar kan hij naar streven? Naar nog meer dierlijke eigenschappen, nog meer bezittingen en plezier? Wat zal genoeg zijn om hem te bevredigen? Niets. Een dier in de natuur is tevreden wanneer het verzadigd is. Een mens zal altijd meer willen en nooit tevreden zijn.

Maar als je jezelf weet op te trekken om een machtig en subliem leven te leiden, als je op zoek bent naar je hemelse *aangezicht*, stapje voor stapje, trede voor trede op een ladder naar succes en een goed gevoel zoals G-d dat voor jou bedoeld heeft, dan zul je heel blij en tevreden zijn. Blij dat je de moeite keer op keer hebt genomen om je potentieel te gebruiken, om jezelf te verheffen en te leven zoals G-d zich voorgesteld heeft hoe jij zou kunnen zijn; als een brug tussen het materiële en het spirituele, als een ambassadeur van G-d hier op aarde, die door zijn gedrag bewijst dat er meer in de wereld bestaat dan lusten en begeertes. En omdat ons individueel gedrag er wel toe doet en wel een verschil maakt op deze aarde kies ik ervoor om een productief leven te leiden i.p.v. een groot deel van mijn tijd bezig te zijn met zaken die op z'n best niet waardevol zijn of op z'n ergst destructief. Darwinisme is synoniem aan een minderwaardigheidscomplex. Je bent niets waard en het maakt

niet uit wat je doet, je bent toch maar een soort geëvolueerde aap, een willekeurig ontwikkelde bacterie.

Kooi

Een babykameel vroeg eens aan zijn mama: 'Mama, waarom hebben we platte poten?' 'Om beter in de woestijn te kunnen lopen schat.' 'En waarom hebben we zulke lange wimpers?' 'Om ons te beschermen tegen het zand van de woestijnstormen.' 'En waarom hebben wij zo'n gigantische lelijke bult op onze rug?' 'Omdat wij daarin water opslaan zodat wij mee dagenlang in de woestijn kunnen lopen zonder te drinken.' 'Als dat zo is', vraagt het kameeltje, 'wat doen wij dan hier in een kooi?'

En zo is het ook met ons. Wij hebben tal van mogelijkheden, reserves en potentieel, maar in onze verbeelding zitten wij in een kooi die onze mogelijkheden blokkeert.

De vraag die ieder mens aan zichzelf zou moeten stellen is of hij zijn beide *aangezichten* kan waarnemen. Het hoge aangezicht dat trots en gestaag door de woestijn loopt of de kameel die vast zit in de dierentuin.

De wereld is namelijk een woestijn, vol met gebreken, verleidingen en tekortkomingen. Willen wij van de dierentuin en de kooien ons permanente verblijf maken? Zitten we vast in onze moeilijkheden of trekken wij ons juist op? Als een mens eerlijk is ten aanzien van zichzelf, dan weet hij dat er daar bovenaan de ladder een beeld is van wat hij werkelijk kan bereiken; wat al vanaf zijn geboorte vastgesteld is wat hij kón bereiken. Misschien is hij er bewust van of misschien is het een droom, maar dat beeld is er en hij verlangt er heel diep naar. Helaas is dit bewustzijn in onze opvoeding ons vaak ontnomen.

Waarom zit ik in een kooi terwijl ik een woestijn aankan? Waarom spreek ik mijzelf toch altijd zo negatief aan alsof ik niets waard ben en niets kan? Maar waarom er is aan mij en aan ieder mens hier op aarde een hemels aangezicht en potentieel geschonken? En als je daarnaar kijkt dan besef je dat je in staat bent om op een ander niveau te opereren en zo je waardigheid en zelfrespect te koesteren. Dit soort handelen is wat je diep geluk, zelfverzekerdheid en bevrediging zal bieden. Ontneem jezelf niet waar je toe in staat bent. Je lusten en begeertes zullen je nooit blij maken want zij zijn niet wie je werkelijk bent.

En dit, dames en heren, is de definitie van de hel. De Baal Shem Tov wijst ons op een denkfout. Want wat denken we wel dat er in de hel gebeurt? Een soort barbecue waar G-d alle stoute zielen in verbrandt? Welnee! Na het overlijden van een mens

krijgt hij twee beelden te zien, twee aangezichten. Wie hij was en wie hij had kunnen zijn. En dat is voor sommigen onder ons, die hun ziel verkocht hebben aan de lusten van het leven, een vreselijke hel. Als je moet aanschouwen wat je allemaal verpest hebt en hoe je je leven op een ander manier had kunnen leiden, dan is dat vreselijk. Er bestaat niets ergers voor een mens dan te beseffen dat hij een destructief pad voor zichzelf heeft gekozen en er niets meer aan kan doen.

Bron van kracht

Nu is het duidelijk waar de engelen zo jaloers op waren. Nog nooit hadden ze een mens meegemaakt bij wie het aangezicht van beneden identiek was aan het aangezicht van boven. De meesten onder ons leven in een mist van onduidelijkheden. We maken verkeerde keuzes omdat wij onder druk staan van allerlei eisen. We hebben te maken met zo veel dilemma's en andere obstakels in ons leven. Ons aangezicht wordt hierdoor vervormd en gesplitst tussen een boven en een onder-versie. Want een mens is samengesteld uit een lichaam en een ziel en zijn hele leven lang probeert hij een brug te slaan tussen zijn hemelse en aardse exemplaar.

Engelen daarentegen hebben geen aards leven en bezitten daarom maar één aangezicht. Maar ineens blijken ze concurrentie te hebben hier op aarde door niemand anders dan Yakov zelf, bij wie beide aangezichten als één zijn. Hij wist zijn twee aangezichten naadloos op elkaar af te stemmen.

Soms worden engelen gestuurd om ons uit te dagen. Ze leggen verleidingen op ons pad die ons hart doen branden van verlangen en ons proberen te bevangen in een neerwaartse spiraal.

Maar dat kunnen wij wel aan, aangezien G-d bovenaan de ladder staat om ons te helpen. Daarboven zit Hij en waaiert en verkoelt het vuur van al onze begeertes, van alles waar we 'zin' in hebben. We hoeven alleen uit onze bron van kracht, ons hemelse aangezicht te putten, om weg te rennen en onszelf van de grip van de verleidende engel te ontdoen. G-d is dichtbij om ons te helpen om de brandende aantrekkingskracht van lusten, verslavingen of eetbuien te koelen. Concentreer je op je doel, op je mogelijkheden daarboven en besef dat hoe krachtig je verlangens voor aardse zaken ook zijn, ze allemaal stuk voor stuk jouw ware ik en jouw geweldige potentieel verraden.

Bovenaan de ladder

Een vader kwam advies vragen bij een pedagoog voor zijn zoon die zich zo vreselijk misdroeg. Hij zei: ‘Toen hij nog geen drie jaar oud was zag ik al zijn misdadige trekken. En nu steelt hij, liegt hij en belazert iedereen. Natuurlijk, zei de pedagoog, wat jij in hem zag, dat is wat hij geworden is. Wat je ziet in je kinderen, je echtgenoot, je vrienden en familieleden is wat ze zullen zijn en worden. Zo zien zij zichzelf. Als je naar de fouten, de mankementen en onvolmaaktheden van een ander gaat kijken, dan zal diegene dat ook precies zo zien. De vraag is of je ook het andere hemelse deel durft te bekijken en te benoemen, het stukje en het beeld dat G-d voor die persoon bedacht heeft, namelijk een ziel vol glans en potentieel, vol met hemelse straal en pracht. Ben ik in staat om dat deel in mijzelf en in anderen te bekijken, te benadrukken en ervan te genieten?

Elke ochtend als je opstaat en je G-d bedankt dat Hij jouw ziel weer opgefrist in jouw lichaam teruggebracht heeft, sta dan even stil en kijk naar je hemelse aangezicht en maak een keus: wie ga jij zijn vandaag? Streef ernaar dat jouw aardse deel, onderaan de ladder een kopie zal zijn van de hemelse versie. Jij bent de persoon die er vandaag wat van gaat maken, die de eer aan zichzelf gaat houden en die morgen geen spijt van zijn gedrag zal hebben. Jij bent diegene die er een stralende en krachtige dag van kan maken. Mocht er vandaag een grote verleiding op je pad komen, maak dan een keus bij welk aangezicht je wilt passen. G-d zal je helpen om jouw begeertes te verkoelen. Kijk jij ook omhoog?

Bracha Heintz

www.chabadutrecht.nl

Gebaseerd op een commentaar van de Ketaw Sofer zoals uitgelegd door Rav YY Jacobson

Chanoeka Feest Utrecht Virtueel

Zondag 28 nov 2021

17:00 uur

www.chanoeka.info

Helpt u mee om de continuïteit van deze artikelen te waarborgen? Door te sponsoren word je een actieve partner en steun je ook verdere activiteiten! Doneren kan hier op chabadutrecht.nl/doneren.

Met dank aan Sonja Tamam, Rianne Meijer en Devorah vd Heiden voor hun hulp bij het bewerken van dit artikel.